

2014-09-25

Dnr SU FV-1.1.3-2088-14

Regeringskansliet
(Justitiedepartementet)
103 33 Stockholm

Remiss: Ökad endomarbehörighet i tvistemål (Ds 2014:24)

Juridiska fakultetsnämnden är i stort sett positiv till de förslag som läggs fram i promemorian och med ett förslag till tillägg till lagtexten tillstyrker nämnden dessa.

I promemorian föreslås i huvudsak att det krav som i dag i vissa fall ställs upp på samtycke från parterna till endomarsits tas bort. Vidare föreslås rekvisitet för endomarbehörighet bli att ”det, med hänsyn till målets omfattning och svårighetsgrad, är tillräckligt att rätten består av en domare”. Slutligen föreslås att notarier och notarie-meriterade beredningsjurister inte längre ska få delta i de mål som ska prövas av tre lagfarna domare.

Samtidigt som fakultetsnämnden delar promemorians uppfattning att ambitionen bör vara att mål inte avgörs av fler domare än vad som är motiverat i det enskilda fallet, finns enligt nämnden anledning att framhålla att den föreslagna regleringen kan innebära en risk för att domstolarna vid den avvägning mellan effektivitet och rättssäkerhet som måste göras vid en tillämpning av stadgandet, ger effektivitetsaspekten en alltför stor betydelse och att man därför kommer att, i en alltför hög utsträckning, avgöra tvistemål med en domare i stället för tre. Det finns en risk för att den rådande arbetsituationen i en domstol kan medföra att domstolen s.a.s. ”tänjer på rekvisiten” för att undvika att behöva sätta ut målet i tredomarsits och därmed tära ytterligare på domstolens redan ansträngda resurser. I promemorian avfärdas denna risk med motiveringen att ”rättsordningen bygger på att domare, utan att ta ovidkommande hänsyn, ska kunna fatta beslut av skiftande karaktär och som kan få mycket stora konsekvenser för enskilda”.¹ Fakultetsnämnden tillmäter dock inte denna motivering samma tyngd utan anser att det finns en risk för att effektivitetsaspekten och arbetsituationen i domstolen kommer att tillmätas alltför stor betydelse. Det nu gällande kravet på att parterna ska ha lämnat sitt samtycke (sådan

¹ Ds 2014:24 s. 39.

samttycke krävs dock inte om målet är av ”enkel beskaffenhet”) minskar risken för att tvistemål avgörs med en domare trots att det kanske borde ha varit tre. Fakultetsnämnden delar dock uppfattningen att det, av de skäl som anförs i promemorian,² inte är lämpligt att behålla en regel om att parterna ska ha ett bestämmande inflytande över domförhetsfrågan. Det gäller då att hitta en lagteknisk reglering som kommer att medföra att den eftersträlvade balansen mellan effektivitet och rättssäkerhet uppnås.

Enligt promemorian innebär förslaget att ta bort parternas bestämmande inflytande inte att deras uppfattning i domförhetsfrågan saknar betydelse. ”Rätten bör givetvis inhämta parternas synpunkter och argumentation i frågan innan beslut fattas.”³ För att understryka vikten av att parternas synpunkter verkligen ska inhämtas kan det, enligt fakultetsnämnden, vara lämpligt att detta inte bara framgår av ett förarbetsuttalande utan även av lagtexten. Det kan därför finnas anledning att införa ett stadgande om att rätten, innan man avgör sammansättningsfrågan, ska höra parterna i frågan.⁴ Enligt fakultetsnämnden skulle detta bidra till att det eftersträlvade syftet med regeln bättre kunna uppnås. Visserligen gäller redan nu en allmän regel om att rätten under förberedelsen ”så snart det lämpligen kan ske” bör ”höra parterna angående målets handläggning” (RB 42:6 st. 3 p. 2), men denna regel är fakultativ och allmänt hållen. Det kan därför finnas anledning att, som en ny tredje mening i RB 42:6 st. 3 införa en regel av obligatorisk karaktär om att rätten, vid tillämpning av RB 1:3 a st. 3, ska bereda parterna tillfälle att yttra sig innan frågan om rättens sammansättning avgörs.

Om rättens beslut i sammansättningsfrågan inte överensstämmer med parternas uppfattning, finns risk för att målet överklagas och att part därvid gör gällande att tingsrätten inte varit domför.⁵ Det kan då bli aktuellt att undanröja tingsrättens avgörande. Även ur denna aspekt är det viktigt att rätten, så långt det är möjligt, tar hänsyn till parternas synpunkter i sammansättningsfrågan.

² A.a. s. 38 ff.

³ A.a. s. 39 f.

⁴ Jfr RB 40:3.

⁵ Ds 2014:24 s. 41.